Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

14 octombrie 2021 *

„Trimitere preliminară – Norme comune pentru piața internă a energiei electrice – Directiva 2009/72/CE – Articolul 3 alineatele (2) și (6) – Impunerea unor obligații de serviciu public – Finanțarea unui tarif social în vederea protejării consumatorilor vulnerabili – Obligațiile de transparență și de nediscriminare”

În cauza C-683/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania), prin decizia din 9 iulie 2019, primită de Curte la 16 septembrie 2019, în procedura

Viesgo Infraestructuras Energéticas SL, fostă E.ON España SLU,

împotriva

Administracíon General del Estado,

Iberdrola SA,

Naturgy Energy Group SA, fostă Gas Natural SDG SA,

EDP España SAU, fostă Hidroeléctrica del Cantábrico SA,

CIDE Asociación de Distribuidores de Energía Eléctrica,

Endesa SA,

Agri-Energía SA,

Navarro Generación SA,

Electra del Cardener SA,

Serviliano García SA,

Energías de Benasque SL,

Candín Energía SL,

* Limba de procedură: spaniola.

Cooperativa Eléctrica Benéfica Catralense,

Cooperativa Valenciana,

Eléctrica Vaquer SA,

Hijos de José Bassols SA,

Electra Aduriz SA,

El Gas SA,

Estabanell y Pahisa SA,

Electra Caldense SA,

Cooperativa Popular de Fluid Electric Camprodón SCCL,

Fuciños Rivas SL,

Electra del Maestrazgo SA,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul E. Regan, președinte de cameră, domnul C. Lycourgos (raportor), președintele Camerei a patra, și domnul M. Ilešič, judecător,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Viesgo Infraestructuras Energéticas SL, fostă E.ON España SLU, de N. Encinar Arroyo, G. Rubio Hernández-Sampelayo, abogados, și de M. J. Gutiérrez Aceves, procuradora;

– pentru Iberdrola SA, de J. Giménez Cervantes, M. García García și C. A. F. Lowhagen, abogados;

– pentru Naturgy Energy Group SA, de F. González Díaz și B. Martos Stevenson, abogados;

– pentru EDP España SAU, de J. Expósito Blanco și J. Fernández García, abogados;

– pentru Endesa SA, de A. J. Sánchez Rodríguez și J. J. Lavilla Rubira, abogados;

– pentru Agri-Energía SA, Navarro Generación SA, Electra del Cardener SA, Serviliano García SA, Energías de Benasque SL, Cooperativa Eléctrica Benéfica Catralense, Cooperativa Valenciana, Eléctrica Vaquer SA, Hijos de José Bassols SA, Electra Aduriz SA, El Gas SA,

Estabanell y Pahisa SA, Electra Caldense SA, Cooperativa Popular de Fluid Electric Camprodón, SCCL, Fuciños Rivas SL și Electra del Maestrazgo SA, de I. Bartol Mir, abogada;

– pentru guvernul spaniol, de M. J. Ruiz Sánchez și S. Centeno Huerta, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de O. Beynet și M. Jáuregui Gómez, în calitate de agenți;

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 aprilie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE (JO 2009, L 211, p. 55).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Viesgo Infraestructuras Energéticas SL (denumită în continuare „Viesgo”), fostă E.ON España SLU (denumită în continuare „E.ON”), pe de o parte, și Administración General del Estado (Administrația Generală a Statului, Spania) și societăți spaniole care își desfășoară activitatea în sectorul energiei electrice, pe de altă parte, în legătură cu legalitatea sistemului de finanțare a unei obligații de serviciu public referitoare la o reducere a prețului energiei electrice de care beneficiază anumiți consumatori vulnerabili.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentelor (7), (45), (50) și (53) ale Directivei 2009/72:

„(7) Comunicarea Comisiei din 10 ianuarie 2007 intitulată «O politică energetică pentru Europa» a subliniat importanța finalizării pieței interne a energiei electrice și a creării unor condiții de concurență echitabile pentru toate întreprinderile din domeniul energiei electrice stabilite în [Uniune]. Comunicările Comisiei din 10 ianuarie 2007 intitulate «Perspectivele pentru piața internă a gazelor naturale și a energiei electrice» și «Anchetă efectuată în temeiul articolului 17 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 în sectoarele europene ale gazelor naturale și energiei electrice (raport final)» au demonstrat că normele și măsurile actuale nu asigură cadrul necesar în vederea îndeplinirii obiectivului de a realiza o piață internă funcțională.

[…]

(45) […] Este necesar ca statele membre să ia măsurile necesare pentru protejarea consumatorilor vulnerabili în contextul pieței interne a energiei electrice. Aceste măsuri pot fi diferite în funcție de situația specifică din statele membre în cauză și pot cuprinde măsuri specifice legate de plata facturilor de energie electrică sau măsuri mai generale luate în cadrul sistemului de asigurări sociale. […]

[…]

(50) Cerințele de serviciu public, inclusiv cele privind serviciul universal, și standardele comune minime care rezultă din acestea necesită o mai bună consolidare pentru a se asigura faptul că toți consumatorii, în special cei vulnerabili, pot beneficia de pe urma concurenței și a prețurilor echitabile. Obligațiile de serviciu public ar trebui definite la nivel național, ținând seama de circumstanțele naționale; legislația [Uniunii] ar trebui totuși respectată de către statele membre. Cetățenii Uniunii, precum și întreprinderile mici și mijlocii, atunci când statele membre consideră oportun acest lucru, ar trebui să aibă posibilitatea de a beneficia de pe urma obligațiilor specifice serviciului public, în special în ceea ce privește siguranța alimentării și prețuri rezonabile. […]

[…]

(53) Sărăcia energetică reprezintă o problemă din ce în ce mai mare în cadrul [Uniunii]. Statele membre care sunt afectate și care nu au făcut încă acest lucru ar trebui, prin urmare, să elaboreze planuri naționale de acțiune sau alte cadre adecvate pentru a aborda chestiunea sărăciei energetice cu scopul de a diminua numărul persoanelor care se află într-o astfel de situație. În orice caz, statele membre ar trebui să garanteze clienților vulnerabili alimentarea cu energia necesară. În acest sens, ar putea fi utilizată o abordare integrată, de exemplu, în cadrul politicii sociale, iar măsurile ar putea include politici sociale sau îmbunătățiri ale performanței energetice a locuințelor. Prezenta directivă ar trebui, cel puțin, să permită politici naționale în favoarea clienților vulnerabili."

4 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Definiții", prevedea:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

21. «întreprindere integrată vertical» înseamnă o întreprindere sau un grup de întreprinderi din domeniul energiei electrice în care aceeași persoană sau aceleași persoane este (sunt) îndreptățită (îndreptățite), direct sau indirect, să exercite controlul și o întreprindere sau un grup de întreprinderi care desfășoară cel puțin una din activitățile de transport sau de distribuție și cel puțin una din activitățile de producere sau de furnizare de energie electrică;

[…]"

5 Articolul 3 alineatele (2), (6) și (7) din directiva menționată prevedea:

„(2) Ținând seama pe deplin de dispozițiile relevante din [Tratatul FUE], în special articolul [106], statele membre pot impune întreprinderilor din sectorul energiei electrice, în interesul economic general, obligații de serviciu public referitoare la siguranță, inclusiv siguranța alimentării, regularitatea, calitatea și prețul furnizărilor, precum și protecția mediului, inclusiv eficiența energetică, energia din surse regenerabile și protecția climei. Aceste obligații sunt clar definite, transparente, nediscriminatorii și ușor de verificat și garantează întreprinderilor de energie electrică [din Uniunea Europeană] accesul egal la consumatorii naționali. […]

[…]

(6) Acordarea de compensații financiare, alte forme de compensare sau drepturi exclusive de către un stat membru în vederea îndeplinirii obligațiilor prevăzute la alineatele (2) și (3) se realizează într-un mod nediscriminatoriu și transparent.

(7) Statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru protecția clienților finali garantând, în special, protecția adecvată a clienților vulnerabili. În acest context, fiecare stat membru definește conceptul de clienți vulnerabili care poate face referire la sărăcia energetică și, printre altele, la interzicerea deconectării acestor clienți în situații critice. Statele membre garantează că se aplică drepturile și obligațiile în ceea ce privește clienții vulnerabili. […]”

Dreptul spaniol

6 Sub titlul „Consumatori vulnerabili”, articolul 45 din Ley 24/2013 del Sector Eléctrico (Legea 24/2013 privind sectorul energiei electrice) din 26 decembrie 2013, în versiunea aplicabilă cauzei principale (denumită în continuare „Legea 24/2013”), prevedea:

„1. Sunt considerați consumatori vulnerabili consumatorii de energie electrică care întrunesc caracteristicile sociale, de consum și de putere de cumpărare care urmează să fie stabilite. În orice caz, măsura este limitată la persoanele fizice în locuința lor obișnuită.

Definiția consumatorilor vulnerabili și cerințele pe care trebuie să le îndeplinească, precum și măsurile care trebuie adoptate pentru acest grup sunt stabilite prin regulament de către guvern.

2. Tariful social se aplică consumatorilor vulnerabili care întrunesc caracteristicile sociale, de consum și de putere de cumpărare stabilite prin decret regal al Consiliului de Miniștri. În acest scop, se stabilește un prag care se raportează la un indicator al venitului pe cap de familie. În orice caz, măsura este limitată la persoanele fizice în reședința lor obișnuită.

3. Tariful social acoperă diferența dintre cuantumul prețului voluntar stabilit pentru micii consumatori și valoarea de bază, denumită «tariful de ultimă opțiune», și se aplică de către furnizorul de referință relevant în facturile consumatorilor care beneficiază de tariful social.

Ministro de Industria, de Energía y de Turismo [(ministrul industriei, energiei și turismului)], cu acordul Comisión Delegada del Gobierno para Asuntos Económicos [(Comisia delegată a guvernului pentru afaceri economice)], stabilește tariful de ultimă opțiune.

4. Tariful social trebuie considerat obligație de serviciu public în conformitate cu dispozițiile [D]irectivei [2009/72] și trebuie asumat de societățile-mamă din grupurile de societăți sau, după caz, de societățile care desfășoară în mod simultan activități de producție, distribuție și comercializare a energiei electrice.

Procentul de repartizare a sumelor care trebuie finanțate se calculează pentru fiecare grup de întreprinderi ca raportul dintre o valoare reprezentată de suma mediilor anuale ale numărului de consumatori conectați la rețelele de distribuție ale întreprinderilor de distribuție și ale numărului de clienți ai întreprinderilor comercializatoare în care grupul deține participații și o altă valoare reprezentată de suma tuturor mediilor anuale de consumatori și de clienți ai tuturor grupurilor de întreprinderi care trebuie avuți în vedere cu ocazia repartizării respective.

Acest procent de repartizare se calculează anual de către Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia [(Comisia Națională a Piețelor și Concurenței)] conform procedurii și în condițiile

stabilite de lege. […] În acest scop, chiar această comisie publică pe pagina sa de internet, în luna noiembrie a fiecărui an, informațiile privind ultimele 12 luni și privind mediile anuale ale numărului de aprovizionări conectate la rețelele de distribuție ale societăților de distribuție și ale numărului de clienți ai societăților de comercializare, precum și lista grupurilor de societăți sau, după caz, a societăților care îndeplinesc criteriul prevăzut la primul paragraf al prezentului alineat.

Comisia sus-menționată prezintă înainte de data de 1 decembrie a fiecărui an o propunere de stabilire a procentajelor de finanțare care corespund fiecăreia dintre societățile-mamă, a cărei aprobare prin decret publicat în *Boletín Oficial del Estado* este de competența ministrului industriei, energiei și turismului.

În orice caz, contribuțiile datorate de fiecare dintre aceste societăți se plătesc într-un cont de depozit deschis special în acest scop de către organul de lichidare, care are atribuția gestionării acestuia."

Litigiul principal și întrebările preliminare

7 La 18 decembrie 2014, E.ON, a cărei succesoare în drepturi este Viesgo, a formulat în fața Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) o acțiune în contencios administrativ având ca obiect anularea Real Decreto 968/2014, por el que se desarrolla la metodología para la fijación de los porcentajes de reparto de las cantidades a financiar relativas al bono social (Decretul-lege regal 968/2014, de elaborare a metodologiei pentru stabilirea procentelor de repartizare a sumelor care trebuie finanțate, referitoare la tariful social), din 21 noiembrie 2014 (denumit în continuare „Decretul-lege regal 968/2014").

8 E.ON a invocat incompatibilitatea cu Directiva 2009/72 a sistemului de finanțare a tarifului social, prevăzut la articolul 45 alineatul 4 din Legea 24/2013 și pus în aplicare prin articolele 2 și 3 din Decretul-lege regal 968/2014.

9 Prin hotărârea din 24 octombrie 2016, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a admis acțiunea formulată de E.ON și a considerat că acest sistem de finanțare nu era aplicabil, pentru motivul că era incompatibil cu articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72. Această instanță arată că s-a bazat pe Hotărârea Curții din 20 aprilie 2010, Federutility și alții (C-265/08, EU:C:2010:205), și pe Hotărârea din 7 septembrie 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637). În special, ea a apreciat că motivele care figurează în această din urmă hotărâre, care privește o reglementare națională referitoare la prețurile gazelor naturale, puteau fi transpuse pe deplin în sectorul energiei electrice, articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE (JO 2009, L 211, p. 94) și articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 fiind comparabile. În consecință, în temeiul doctrinei „acte éclairé", aceasta a decis să nu sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară.

10 Administrația Generală a Statului a introdus la Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională, Spania) o acțiune prin care urmărea să garanteze protecția drepturilor și a libertăților fundamentale („recurso de amparo") împotriva acestei hotărâri.

11 La 26 martie 2019, acesta din urmă a admis acțiunea. Prin urmare, Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională) a anulat hotărârea menționată, statuând că Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a încălcat dreptul la un proces însoțit de toate garanțiile, prevăzut la articolul 24

alineatul (2) din Constituția spaniolă, prin faptul că a înlăturat aplicarea reglementării interne pentru motivul că era incompatibilă cu articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 fără să fi sesizat în prealabil Curtea cu o cerere de decizie preliminară. Acesta a dispus de asemenea reluarea procedurii contencioase în stadiul anterior pronunțării hotărârii, pentru ca Tribunal Supremo (Curtea Supremă) să se pronunțe din nou. Din decizia de trimitere reiese că Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională) a apreciat că în speță nu erau întrunite condițiile de aplicare a doctrinei „acte éclairé” și că, prin urmare, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) nu era scutit de obligația de a adresa o întrebare preliminară.

12 Pentru executarea acestei hotărâri, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a decis să adreseze Curții prezenta cerere de decizie preliminară, prezentând sub formă de întrebări motivele care îl determinaseră să statueze că reglementarea spaniolă era incompatibilă cu Directiva 2009/72.

13 Tribunal Supremo (Curtea Supremă) subliniază că tariful social, prevăzut la articolul 45 din Legea 24/2013, a fost conceput ca o prestație care are un puternic caracter social și care are natura unei obligații de serviciu public, destinată să protejeze anumiți consumatori de energie electrică care beneficiază de tariful de ultimă opțiune și care întrunesc anumite caracteristici sociale, de consum și de putere de cumpărare, în raport cu costul energiei electrice al locuinței lor obișnuite.

14 Această instanță precizează că din expunerea de motive a Real decreto-ley 9/2013, por el que se adoptan medidas urgentes para garantizar la estabilidad financiera del sistema eléctrico (Decretul-lege regal 9/2013 de adoptare a unor măsuri urgente pentru a garanta stabilitatea financiară a sistemului de energie electrică) din 12 iulie 2013, care a precedat Legea 24/2013, reiese că sistemul de finanțare a tarifului social, prevăzut la articolul 45 alineatul 4 din această lege, este conform cu obiectivul care constă în a contribui la reducerea necesară și urgentă a costurilor sistemului, impunând, ca obligație de serviciu public, finanțarea tarifului social de către societățile-mamă ale societăților sau ale grupurilor de societăți care desfășoară activități de producție, distribuție și comercializare de energie electrică și care constituie grupuri integrate pe verticală. Potrivit legiuitorului național, impunerea unei asemenea obligații acestor societăți-mamă ar face posibilă, chiar și indirect, repartizarea acestei sarcini între principalele activități comerciale din sectorul energiei electrice.

15 Instanța de trimitere arată, în această privință, că problema care se ridică în speță este aceea dacă astfel de justificări îndeplinesc cerințele prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72, potrivit cărora obligațiile de serviciu public trebuie, pe de o parte, să fie clar definite, transparente, nediscriminatorii și ușor de verificat și, pe de altă parte, să garanteze întreprinderilor de energie electrică din Uniune accesul egal la consumatorii naționali.

16 Aceasta subliniază că legiuitorului național i se reproșează faptul că a decis că, dintre actorii care intervin în trei sectoare ale sistemului de energie electrică – producție, distribuție și comercializare – numai societățile sau grupurile de societăți care desfășoară simultan aceste trei activități și care constituie grupuri integrate vertical își asumă costul finanțării acestei obligații de serviciu public, în timp ce toate societățile sau grupurile de societăți a căror activitate este limitată la unul sau chiar la două dintre aceste sectoare sunt scutite de această sarcină.

17 Din Orden IET/350/2014, por la que se fijan los porcentajes de reparto de las cantidades a financiar relativas al bono social correspondiente a 2014 (Decretul IET/350/2014 prin care se stabilesc procentele de repartizare a sumelor care trebuie plătite pentru finanțarea tarifului social, aferente anului 2014) din 7 martie 2014, care a identificat entitățile în cauză și stabilește repartizarea în procente a sumelor care trebuie plătite pentru finanțarea aferentă tarifului social

pentru anul 2014, ar reieși că numai către cinci grupuri de societăți sau societăți se atribuie coeficienți sau procentaje semnificative, care prezintă în plus diferențe remarcabile [Endesa SA (41,612696 %), Iberdrola SA (38,474516 %), Gas Natural SDG SA (14,185142 %), Hidroeléctrica del Cantábrico (2,649114 %) și E.ON (2,368956 %)]. Din acestea ar rezulta că, în sine, aceste cinci societăți contribuie în proporție de 99,290424 % la finanțarea tarifului social, or celorlalte 23 de societăți identificate li se atribuie coeficienți semnificativ mai reduși, toți mult mai mici de 1 %.

18 Pe de altă parte, instanța de trimitere ridică problema eventualei încălcări a principiului proporționalității prin reglementarea națională în discuție în litigiul principal, întrucât obligația de a finanța tariful social nu este instituită în mod excepțional sau cu un domeniu de aplicare temporal limitat, ci pe durată nedeterminată și fără vreo contraprestație sau vreo măsură compensatorie.

19 În aceste condiții, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În conformitate cu jurisprudența stabilită de Curte – printre altele prin Hotărârea din 20 aprilie 2010, Federutility e. a. (C-265/08, EU:C:2010:205), și prin Hotărârea din 7 septembrie 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637) –, este compatibilă cu cerințele prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din [Directiva 2009/72] o reglementare națională – precum cea de la articolul 45 alineatul 4 din [Legea 24/2013], care a fost pusă în aplicare ulterior prin articolele 2 și 3 din [Decretul regal 968/2014] – care impune obligația de finanțare a tarifului social anumitor agenți din cadrul sistemului de energie electrică – societățile-mamă din grup sau, după caz, întreprinderile care desfășoară în mod simultan activități de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice –, deși unii dintre agenții cărora le revine obligația respectivă au o cotă de piață foarte redusă în cadrul sectorului, fiind scutite în schimb de această sarcină financiară alte entități sau grupuri de întreprinderi care pot fi mai în măsură să își asume costul respectiv, datorită fie cifrei lor de afaceri, fie importanței lor relative în cadrul unuia dintre sectoarele de activitate, fie faptului că desfășoară în mod simultan și integrat două dintre activitățile respective?

2) O reglementare națională din care rezultă că obligația de finanțare a tarifului social nu se stabilește cu titlu de excepție sau pe o perioadă limitată, ci pe durată nedeterminată și fără vreo contraprestație sau vreo măsură compensatorie este sau nu compatibilă cu cerința proporționalității prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din Directiva [2009/72]?”

Cu privire la competența Curții și la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

20 Viesgo, Iberdrola și Endesa consideră în esență că, având în vedere împrejurările care au determinat formularea cererii de decizie preliminară, precum și precizările furnizate de instanța de trimitere, Curtea ar trebui fie să se declare necompetentă, fie să considere această cerere inadmisibilă. Ele apreciază în special că motivele care au determinat instanța de trimitere să formuleze această cerere nu intră sub incidența dreptului Uniunii, această instanță considerând că este obligată, în temeiul unei proceduri și al unei jurisprudențe naționale, să adreseze o întrebare preliminară, deși nu ar avea îndoieli în speță cu privire la interpretare, ceea ce ar aduce atingere supremației și eficacității dreptului Uniunii.

21 Instanța de trimitere precizează că Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională) a anulat hotărârea pe care ea a pronunțat-o la 24 octombrie 2016, întrucât a considerat că a prezentat într-o măsură insuficientă motivele pentru care recursese la doctrina „acte éclairé”. Totuși, ea apreciază că adevăratul motiv al acestei anulări constă în faptul că Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională) aplică hotărârilor instanțelor naționale un criteriu de control diferit și mai strict în materie de interpretare și de aplicare a dreptului Uniunii atunci când aceste instanțe înlătură aplicarea unei legi naționale pentru motivul că o consideră contrară dreptului Uniunii decât atunci când decid că reglementarea națională este conformă cu acest drept.

22 Fără a fi necesar să se examineze conformitatea cu dreptul Uniunii a practicii judiciare a Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională) evocată de instanța de trimitere, trebuie să se constate, în primul rând, că prezenta cerere de decizie preliminară privește o normă de drept al Uniunii, și anume articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72, pentru a cărei interpretare Curtea este competentă.

23 În al doilea rând, din jurisprudența constantă a Curții rezultă că numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare, pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea sau validitatea unei norme a dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe. Rezultă că întrebările adresate de instanțele naționale beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă rezultă că interpretarea solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, dacă problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor respective (Hotărârea din 16 iulie 2020, Facebook Ireland și Schrems, C-311/18, EU:C:2020:559, punctul 73, precum și jurisprudența citată).

24 În speță, mai întâi, întrebările preliminare prezintă o legătură evidentă cu obiectul litigiului principal, din moment ce, prin intermediul acestora, instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă dispozițiile naționale a căror legalitate este contestată în fața sa sunt compatibile cu obligațiile pe care articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 le impune statelor membre în sectorul energiei electrice. În continuare, nu rezultă că problema pe care o ridică ar fi ipotetică. În sfârșit, această instanță a prezentat în cererea de decizie preliminară suficiente elemente de drept și de fapt pentru a permite Curții să răspundă la aceste întrebări în mod util.

25 În această privință, trebuie adăugat că, spre deosebire de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 16 decembrie 1981, Foglia (244/80, EU:C:1981:302), invocată de unele dintre părțile din litigiul principal, această cerere răspunde unei nevoi obiective inerente pentru soluționarea unui litigiu în fața instanței de trimitere.

26 În al treilea rând, trebuie amintit că unei instanțe naționale nu i se interzice nicidecum să adreseze Curții întrebări preliminare al căror răspuns, în opinia uneia dintre părțile din litigiul principal, nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile. Astfel, chiar presupunând că aceasta ar fi situația, cererea de decizie preliminară care cuprinde asemenea întrebări nu devine totuși inadmisibilă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 aprilie 2020, Overgas Mrezhi și Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, EU:C:2020:343, punctul 45, precum și jurisprudența citată).

27 În consecință, din considerațiile care precedă rezultă că Curtea este competentă să răspundă la cererea de decizie preliminară și că aceasta este admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

28 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că se opune ca costul unei obligații de serviciu public, care constă în furnizarea de energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, să revină numai în sarcina societăților-mamă ale grupurilor de societăți sau, dacă este cazul, a societăților care desfășoară simultan activitățile de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice.

29 În această privință, trebuie precizat că măsura în discuție în litigiul principal constă în obligația de a plăti o contribuție financiară care permite acoperirea costului tarifului social, acesta din urmă constând într-o reducere reglementată a facturii pentru consumul de energie electrică pe care întreprinderile de comercializare sunt obligate să o aplice în favoarea anumitor consumatori calificați drept „vulnerabili”. Cuantumul acestei reduceri corespunde diferenței dintre valoarea prețului voluntar al energiei electrice pentru micii consumatori și un tarif redus, denumit „tariful de ultimă opțiune”, stabilit de o autoritate publică.

30 În primul rând, trebuie analizat dacă această contribuție financiară obligatorie constituie o obligație de serviciu public, în sensul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 și intră astfel în domeniul de aplicare al acestei dispoziții.

31 *Primo*, Curtea a statuat că noțiunea de „obligații de serviciu public”, în sensul acestei dispoziții, corespunde unor măsuri de intervenție publică în funcționarea pieței de energie electrică, care impun unor întreprinderi din sectorul energiei electrice, în vederea urmăririi unui interes economic general, să își desfășoare activitatea pe această piață pe baza unor criterii impuse de autoritățile publice. Libertatea acestor întreprinderi de a acționa pe piața de energie electrică respectivă este astfel limitată, în sensul că, având în vedere numai propriul interes comercial, aceste întreprinderi nu ar fi furnizat anumite bunuri sau servicii sau nu le-ar fi furnizat în aceeași măsură sau în aceleași condiții (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Engie Cartagena, C-523/18, EU:C:2019:1129, punctul 45).

32 Având în vedere această definiție, trebuie să se constate că obligația care revine, în speță, întreprinderilor de comercializare, de a furniza energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, corespunde unei obligații de serviciu public, în sensul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72.

33 Astfel, pe de o parte, aceste întreprinderi au obligația de a acționa ele însele pentru a atinge obiectivul de interes economic general de protecție a consumatorilor vulnerabili care este urmărit de legiuitorul național care a impus tariful social și care reflectă un obiectiv urmărit de legiuitorul Uniunii, astfel cum reiese din considerentele (45), (50) și (53) ale Directivei 2009/72. Pe de altă parte, libertatea acestor întreprinderi de a acționa pe piața de energie electrică este limitată, întrucât, având în vedere numai interesul lor comercial, ele nu ar fi furnizat consumatorilor în discuție energie electrică sau nu ar fi furnizat-o la același preț.

34 *Secundo*, din articolul 45 alineatul 4 primul paragraf din Legea 24/2013 reiese că costul tarifului social este suportat de societățile-mamă ale grupurilor de societăți sau, dacă este cazul, de societățile care desfășoară simultan activitățile de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice.

35 În conformitate cu al doilea paragraf al articolului 45 alineatul 4, procentul de repartizare a sumelor care trebuie finanțate se calculează pentru fiecare grup de întreprinderi ca raportul dintre o valoare reprezentată de suma mediilor anuale ale numărului de consumatori conectați la rețelele de distribuție ale întreprinderilor de distribuție și ale numărului de clienți ai întreprinderilor comercializatoare în care grupul deține participații și o altă valoare reprezentată de suma tuturor mediilor anuale de consumatori și de clienți ai tuturor grupurilor de întreprinderi care trebuie avuți în vedere cu ocazia repartizării respective.

36 Astfel cum reiese din decizia de trimitere, procentul de repartizare a sumelor care trebuie finanțate depinde, așadar, atât de numărul de consumatori conectați la rețelele de distribuție ale societăților în cauză, cât și de numărul de clienți cărora le este furnizată activitatea de comercializare de către aceste societăți.

37 Rezultă astfel din articolul 45 alineatul 4 primul și al doilea paragraf din Legea 24/2013 că toate societățile-mamă ale unui grup de societăți și toate societățile vizate de această dispoziție, cărora le revine sarcina de a finanța tariful social, desfășoară, fie direct, fie prin intermediul unei societăți care aparține unui astfel de grup de societăți, activitatea de comercializare a energiei electrice și sunt, așadar, obligate să aplice reducerea prețului energiei electrice în cazul consumatorilor vulnerabili, aferentă tarifului social menționat. Sistemul prevăzut astfel de legiuitorul spaniol impune, așadar, o obligație de serviciu public al cărei cost se repercutează asupra unei părți a societăților și a grupurilor de societăți cărora li s-a încredințat furnizarea unui asemenea serviciu.

38 *Tertio*, din articolul 45 alineatul 4 al cincilea paragraf din Legea 24/2013 reiese că contribuțiile pe care fiecare dintre societățile menționate trebuie să le efectueze în temeiul obligației financiare referitoare la tariful social sunt plătite într-un cont de depozit special creat în acest scop de organul de lichidare, care are atribuția gestionării acestuia. În această privință, astfel cum a precizat guvernul spaniol în răspunsul său la întrebările scrise ale Curții, o asemenea obligație are ca unic obiect finanțarea tarifului social.

39 Rezultă astfel din aceste elemente că venitul provenit din aceste contribuții este alocat exclusiv finanțării tarifului social. Costul acestuia din urmă determină cuantumul total care va trebui prelevat, prin intermediul acestei contribuții financiare, de la întreprinderile de energie electrică care trebuie să își asume această contribuție. Rezultă că examinarea conformității cu normele Directivei 2009/72 a obligației de serviciu public pe care o constituie tariful social nu poate fi separată de cea a contribuției financiare care constituie modul său de finanțare (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 noiembrie 2016, DTS Distribuidora de Televisión Digital/Comisia, C-449/14 P, EU:C:2016:848, punctele 67 și 68).

40 Din acestea rezultă că obligația de serviciu public impusă prin tariful social este compusă din două elemente, și anume, pe de o parte, reducerea prețului energiei electrice furnizate anumitor consumatori vulnerabili și, pe de altă parte, contribuția financiară menită să acopere costul acestei reduceri de preț, care sunt legate în mod indisociabil.

41 În consecință, trebuie să se considere că, în măsura în care face parte integrantă din obligația de serviciu public referitoare la tariful social, contribuția financiară obligatorie în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72.

42 În al doilea rând, trebuie amintit că în temeiul acestei dispoziții, ținând seama pe deplin de dispozițiile relevante ale Tratatului FUE, în special ale articolului 106 TFUE, statele membre pot impune întreprinderilor din sectorul energiei electrice, în interesul economic general, obligații de serviciu public care pot privi securitatea, inclusiv securitatea aprovizionării, regularitatea, calitatea și prețul furnizării, precum și protecția mediului. Aceste obligații trebuie să fie clar definite, transparente, nediscriminatorii și ușor de verificat și trebuie să garanteze întreprinderilor de energie electrică din Uniune accesul egal la consumatorii naționali.

43 În această privință, este necesar să se arate cu titlu introductiv că, întrucât articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 și articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/73 sunt în esență identice și aceste două directive au ca obiectiv principal, astfel cum precizează Comisia Europeană, armonizarea cadrului juridic al sectorului lor economic reglementat pentru a garanta o piață internă complet deschisă și concurențială, jurisprudența Curții privind această din urmă dispoziție poate fi transpusă în cazul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72.

44 Ținând cont de aceste considerații, dintr-o jurisprudență constantă a Curții rezultă că, deși o intervenție a statului în stabilirea prețului energiei electrice constituie un obstacol în calea realizării unei piețe concurențiale de energie electrică, această intervenție poate fi totuși admisă în cadrul Directivei 2009/72 dacă sunt respectate trei condiții. În primul rând, intervenția menționată trebuie să urmărească un obiectiv de interes economic general, în al doilea rând, ea trebuie să respecte principiul proporționalității și, în al treilea rând, obligațiile de serviciu public pe care le prevede trebuie să fie clar definite, transparente, nediscriminatorii și ușor de verificat și să garanteze întreprinderilor de energie electrică din Uniune accesul egal la consumatori (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 septembrie 2016, ANODE, C-121/15, EU:C:2016:637, punctul 36, precum și Hotărârea din 30 aprilie 2020, Overgas Mrezhi și Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, EU:C:2020:343, punctul 56).

45 În ceea ce privește această din urmă condiție, în special cerința potrivit căreia obligațiile de serviciu public nu trebuie să fie discriminatorii, singura în discuție în cadrul primei întrebări adresate, articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 permite impunerea unor obligații de serviciu public în general „întreprinderilor care își desfășoară activitatea în sectorul energiei electrice”, iar nu anumitor întreprinderi în special. În acest context, sistemul de desemnare a întreprinderilor cărora li s-au încredințat obligații de serviciu public nu poate să excludă *a priori* niciuna dintre întreprinderile care își desfășoară activitatea în sectorul energiei electrice. Așadar, orice eventuală diferență de tratament trebuie să fie justificată în mod obiectiv (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 septembrie 2016, ANODE, C-121/15, EU:C:2016:637, punctul 71, precum și Hotărârea din 30 aprilie 2020, Overgas Mrezhi și Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, EU:C:2020:343, punctul 80).

46 Astfel, în măsura în care, deși obligația de serviciu public referitoare la tariful social se impune tuturor întreprinderilor de energie electrică având ca obiect de activitate comercializarea energiei electrice pe piața spaniolă, sarcina financiară a acestei obligații, care este menită să acopere costurile reducerii prețului energiei electrice prevăzute prin tariful social, nu afectează toate aceste întreprinderi de energie electrică, este de competența instanței de trimitere să verifice dacă diferențierea realizată între întreprinderile care trebuie să suporte această sarcină și cele

care sunt scutite de ea se justifică în mod obiectiv (a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 aprilie 2020, Overgas Mrezhi și Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, EU:C:2020:343, punctul 82, precum și jurisprudența citată).

47 În această privință, din decizia de trimitere reiese că legiuitorul național a considerat că suportarea acestui cost de către societățile-mamă ale grupurilor de societăți sau, dacă este cazul, de societățile care desfășoară simultan activitățile de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice permite, chiar și indirect, repartizarea acestei sarcini între principalele activități comerciale din sectorul energiei electrice și minimalizarea astfel a consecințelor economice ale costului pe care îl reprezintă obligația de serviciu public referitoare la tariful social.

48 Or, având în vedere obiectivul urmărit astfel, de repartizare a sarcinii menționate, instanța de trimitere apreciază că contribuția financiară în discuție în litigiul principal este discriminatorie, încălcând astfel prevederile articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72.

49 Astfel, potrivit instanței menționate, unele dintre societățile vizate de această contribuție au o pondere specifică foarte redusă în ansamblul sectorului spaniol al energiei electrice, în timp ce sunt scutite de contribuția menționată alte societăți sau grupuri de societăți care pot fi mai bine plasate pentru a-și asuma această contribuție, fie ca urmare a cifrei lor de afaceri, fie ca urmare a importanței lor relative în unul dintre sectoarele de activitate, fie pentru că desfășoară simultan și în mod integrat două dintre activitățile de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice.

50 În această privință, este necesar să se arate că criteriul de diferențiere ales de legiuitorul național nu este justificat în mod obiectiv în măsura în care, în principiu, din perspectiva obiectivului urmărit de acest legiuitor care constă în repartizarea costului tarifului social între principalele activități comerciale din sectorul energiei electrice, toate întreprinderile care desfășoară cel puțin una dintre aceste activități principale ar trebui să contribuie la finanțarea unui asemenea cost.

51 În special, având în vedere un astfel de obiectiv, diferența dintre societățile care desfășoară cele trei activități de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice și cele care desfășoară numai această din urmă activitate și una dintre celelalte două activități, în ceea ce privește capacitatea fiecăreia de a suporta costul financiar determinat de tariful social, nu este clară. În această privință, instanța de trimitere arată că, în cadrul procedurii principale, reprezentantul Administración del Estado (administrația statului, Spania) a recunoscut că integrarea activităților de producție și de comercializare a energiei electrice favorizează de asemenea sinergiile și economiile de scară.

52 În aceste condiții, deși, astfel cum arată guvernul spaniol, sistemul asumării financiare a tarifului social echivalează cu suportarea a peste 99 % din costul acestuia din urmă de către cei mai importanți cinci operatori de pe piața spaniolă de energie electrică, nu este mai puțin adevărat că criteriul ales de legiuitorul național pentru a face distincție între societățile care trebuie să își asume, la un nivel mai mult sau mai puțin important, acest cost și cele care sunt scutite în totalitate de acesta conduce la o diferență de tratament care nu este justificată în mod obiectiv între diferitele societăți care își desfășoară activitatea pe piața respectivă.

53 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că se opune ca costul unei obligații de serviciu public, care constă în furnizarea de energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, să revină numai în sarcina societăților-mamă ale grupurilor de

societăți sau, dacă este cazul, a societăților care desfășoară în mod simultan activitățile de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice, în cazul în care acest criteriu, ales de legiuitorul național, pentru a face distincție între societățile care trebuie să își asume acest cost și cele care sunt scutite în totalitate de acesta, conduce la o diferență de tratament care nu este justificată în mod obiectiv între diferitele societăți care își desfășoară activitatea pe piața respectivă.

Cu privire la a doua întrebare

54 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că se opune ca sistemul de finanțare a unei obligații de serviciu public, care constă în furnizarea de energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, să fie instaurat fără vreo limită temporală și fără vreo măsură compensatorie.

55 În primul rând, trebuie să se stabilească dacă lipsa unei limitări temporale a sistemului de finanțare a unei asemenea obligații de serviciu public încalcă principiul proporționalității. Așa cum s-a amintit la punctul 44 din prezenta hotărâre, respectarea acestui principiu figurează printre condițiile care fac posibil să se admită o intervenție a statului în stabilirea prețului energiei electrice în cadrul Directivei 2009/72. Curtea a statuat că această intervenție nu poate aduce atingere stabilirii libere a prețului decât în măsura strict necesară pentru atingerea obiectivului de interes economic general care este urmărit și, în consecință, pentru o perioadă limitată în timp. Aceasta implică reexaminarea periodică a necesității intervenției respective (a se vedea prin analogie Hotărârea din 20 aprilie 2010, Federutility și alții, C-265/08, EU:C:2010:205, punctul 33, precum și punctul 35).

56 În această privință, revine instanțelor naționale sarcina de a examina dacă și în ce măsură administrația este supusă, în temeiul dreptului național, unei obligații de reexaminare periodică și suficient de frecventă a necesității și a modalităților intervenției sale asupra prețului energiei electrice, în funcție de evoluția sectorului energiei electrice (a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 aprilie 2020, Overgas Mrezhi și Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, EU:C:2020:343, punctul 71).

57 Totuși, această obligație de reexaminare periodică nu privește decât caracterul necesar al intervenției asupra prețurilor energiei electrice, precum și modalitățile unei asemenea intervenții. Ea nu privește, în schimb, regimul de finanțare a acestei măsuri de intervenție asupra prețurilor, și anume, în speță, tariful social. Astfel, acest sistem de finanțare constituie, desigur, un element legat indisociabil de măsura de intervenție asupra prețurilor, dar care nu afectează în mod autonom prețurile energiei electrice. În plus, tocmai măsura de intervenție asupra prețurilor, iar nu sistemul de finanțare menționat, este cea care urmărește atingerea obiectivului de interes economic general în raport cu care trebuie să se verifice respectarea principiului proporționalității în funcție de evoluția sectorului energiei electrice.

58 În consecință, deși din răspunsul la prima întrebare reiese că sistemul de finanțare a unei obligații de serviciu public, care constă într-o obligație de furnizare a energiei electrice la preț redus, trebuie să respecte principiul nediscriminării, prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72, cerința privind respectarea principiului proporționalității, care decurge din jurisprudența Curții referitoare la această dispoziție, nu poate fi interpretată, în schimb, în sensul că statele membre sunt obligate să reexamineze în mod periodic și frecvent un asemenea sistem de finanțare.

59 În al doilea rând, în ceea ce privește lipsa măsurilor compensatorii, trebuie, pe de o parte, să se constate că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 nu conține nicio mențiune cu privire la o eventuală obligație de compensare în cazul în care statele membre impun întreprinderilor din sectorul energiei electrice obligații de serviciu public în temeiul acestei dispoziții. Pe de altă parte, în conformitate cu articolul 3 alineatul (6) din Directiva 2009/72, acordarea de compensații financiare, alte forme de compensare sau drepturi exclusive de către un stat membru în vederea îndeplinirii obligațiilor prevăzute la alineatele (2) și (3) se realizează într-un mod nediscriminatoriu și transparent.

60 Din articolul 3 alineatele (2) și (6) din Directiva 2009/72 rezultă astfel că statele membre nu sunt obligate să acorde o compensație financiară atunci când decid să impună obligații de serviciu public în temeiul acestui articol 3 alineatul (2). Același lucru este valabil în ceea ce privește sistemul de finanțare a acestor obligații, care, astfel cum reiese din examinarea primei întrebări, face parte dintre acestea. În consecință, lipsa unei asemenea compensări în cadrul sistemului de finanțare a unei obligații de serviciu public nu este, în sine, contrară acestei din urmă dispoziții.

61 Din considerațiile care precedă rezultă că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca sistemul de finanțare a unei obligații de serviciu public, care constă în furnizarea de energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, să fie instituit fără vreo limită temporală și fără vreo măsură compensatorie.

Cu privire la cheltuielile de judecată

62 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

1) **Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE trebuie interpretat în sensul că se opune ca costul unei obligații de serviciu public, care constă în furnizarea de energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, să revină numai în sarcina societăților-mamă ale grupurilor de societăți sau, dacă este cazul, a societăților care desfășoară în mod simultan activitățile de producție, de distribuție și de comercializare a energiei electrice, în cazul în care acest criteriu, ales de legiuitorul național, pentru a face distincție între societățile care trebuie să își asume acest cost și cele care sunt scutite în totalitate de acesta, conduce la o diferență de tratament care nu este justificată în mod obiectiv între diferitele societăți care își desfășoară activitatea pe piața respectivă.**

2) **Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca sistemul de finanțare a unei obligații de serviciu public, care constă în furnizarea de energie electrică la tarif redus anumitor consumatori vulnerabili, să fie instituit fără vreo limită temporală și fără vreo măsură compensatorie.**

Semnături